

ПРОСТОРИ ГОЛОКОСТУ: ОКУПАЦІЙНІ РЕЖИМИ, КОРДОНИ ТА ЛОКАЛЬНІ ДОСВІДИ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

10-11 грудня 2026 року

Львів

Історія Голокосту на території України є одним із найбільш динамічних напрямків досліджень. Її поліцентричність відображає не лише розвиток дослідницької інфраструктури — університетів, архівів, музеїв і нових наукових центрів, — але й складність самих історичних досвідів війни, окупації та переслідування. Різні частини території сучасної України у роки Другої світової війни перебували під владою різних окупаційних адміністрацій, що формували відмінні правові режими, практики переслідування, механізми переміщення та депортацій, а також локальні умови виживання та порятунку.

Голокост на території України відбувався у різних просторових та політичних контекстах: у ґеттах Дистрикту Галіція, який увійшов у німецьке Генерал-губернаторство з центром у Кракові; у депортаційних таборах і ґетто румунської окупаційної зони Трансністрії; у місцях масових розстрілів у містах, містечках, селах, ярах та передмістях Райхскомісаріату Україна та прифронтових зон, контрольованих Вермахтом; на територіях, що перебували під угорською адміністрацією, де весною 1944 року відбулись масові депортації; зрештою, у системі концтаборів та "маршів смерті" наприкінці війни.

Ця множинність ставить питання про те, як досліджувати Голокост не лише в межах окремих регіонів чи окупаційних адміністрацій, а й крізь кордони між ними. Трансрегіональна та трансокупаційна оптика дозволяє побачити, як змінювалися практики переслідувань, депортації, примусової праці, масових убивств, виживання та порятунку, залежно від політичного й адміністративного контексту. Водночас така перспектива допомагає побачити кордони не тільки як лінії поділу між окупаційними зонами, а і як простори переміщення, взаємодії, втечі, переслідування та трансферу досвідів.

Дослідницьке поле вивчення Голокосту має велике методологічне розмаїття та пропонує багато інноваційних підходів. Особливе значення мають локальні дослідження та мікроісторичні підходи. Саме вони дозволяють реконструювати досвіди окремих людей, родин, громад і локальних спільнот в контексті ширших політичних рішень та механізмів. Поєднання мікроісторії з трансокупаційною перспективою дає можливість одночасно досліджувати специфіку окремого місця та простежувати зв'язки між різними локальними та регіональними контекстами, що своєю чергою дозволить (пере)окреслити і (пере)осмислити ширші інтерпретаційні та наративні рамки. Студії Голокосту поєднуються з дослідженням маргіналізованих груп – дітей, людей з інвалідністю, людей похилого віку, історія масових поховань поєднана з історією довкілля, а об'єктом дослідження стають емоції та спогади. Методи цифрової гуманітаристики поступово стають невіддільною частиною як дослідницького процесу, так і презентації чи ілюстрації результатів.

Важливим викликом є багатомовність історії Голокосту на території України. Джерела – від окупаційних розпоряджень, адміністративної документації та судових матеріалів до листів, щоденників і свідчень тих, хто жили і загинули в окупації — написані українською, їдишем, польською, румунською, німецькою, угорською, російською та іншими мовами. Відповідно, дослідження Голокосту в Україні розвивається в різних історіографічних і дисциплінарних традиціях. Географія історіографій включає, але не обмежується працями, опублікованими в Україні, Польщі, Румунії, Німеччині, Угорщині, Ізраїлі, США, Франції та інших країнах. Подолання мовних, дисциплінарних та історіографічних кордонів є важливою передумовою для створення повнішої історії Голокосту на українських територіях. Така перспектива дозволяє пов'язати локальні досвіди з регіональною історією, історією Голокосту в Україні та ширшим контекстом Другої світової війни й історією Європи.

Конференція має на меті створити простір для фахової дискусії між дослідниками й дослідницями, музейними працівниками й працівницями, архівістами та архівістками, які працюють з історією Голокосту на території України. Ми щиро запрошуємо молодих науковців та постдоків, а також аспірантів на завершальному етапі навчання, подавати заявки. Особливо заохочуємо подавати дослідження, що використовують підходи соціальної історії, історії емоцій, мікроісторії, гендерних та міноритарних студій, цифрової гуманітаристики, а також студій пам'яті та меморіалізації.

Запрошуємо до подачі доповіді, зосереджені на наступних темах:

- **Динаміка насильства в різних окупаційних режимах:** зміни соціальної реальності зі змінами окупаційних влад; географія та інтенсивність насильства; формування нової реальності та адаптація до насильства, стратегії адаптації/пристосування/непокори.
- **Кордони та їхнє функціонування:** різні типи кордонів — від окупаційних зон до меж ґетто; процеси встановлення та матеріальний вимір кордонів; режими пересування та обмеження мобільності; досвідчення та уявлювання про кордони; тілесний досвід перетину кордонів; життя на прикордонні окупаційних зон.
- **Мікроісторія ґетт:** просторові та соціальні трансформації міст і містечок з утворенням ґетт; щоденність у ґеттах; переховування та порятунків; переміщення майна та речей, експропріація, крадіжки та шантаж; політична й економічна роль на окупованих територіях; порівняльний аспект ґетт у різних зонах окупації.
- **Маргінальність:** вразливі групи населення в умовах тотального насильства; досвіди дітей та старших людей у часи масового насильства; гендерно зумовлене насильство, сексуальне насильство; маловидимі або замовчувані досвіди.
- **Колаборація:** мотивації, соціальні практики та межі співучасті, межа між пристосуванням і співучастю у злочинах.
- **Врятовані відстанню:** досвіди депортації, евакуації та втечі; історії повернення та реінтеграції; творення нових спільнот; мовчання після війни.
- **Інформація, комунікація та дегуманізація:** вплив і важливість інформаційного поля в умовах окупації; пропаганда та формування нової соціальної реальності; поширення чуток; доступність радіо та проблема інформаційного вакууму.
- **Релігійні спільноти та простори:** знищення релігійних будівель та інституцій; форми насильства щодо релігійних спільнот; релігійні інтерпретації страждання й терпіння.
- **Індивідуальні траєкторії та агентність:** персоналізація досвідів масового насильства та історії окремих людей у наративах Голокосту; можливості методу колективної біографії; концепт агентності у контексті масового насильства.
- **Свідчення, емоції, пам'ять:** часова траєкторія свідчень, контексти актів свідчення та їх використання; множинність форм і медіа свідчень: від усних і літературних до візуальних, аудіальних та кінематографічних; емоційні режими свідчення, слухання, роботи зі свідченнями; різноманіття практик і способів пам'ятання, комеморацій та передавання пам'яті; досвіди музеїв та просторових проєктів.
- **Цифрова історія та публічні бази даних:** оцифрування архівів; цифрова та публічна історія; проєкти мапування місць Голокосту; цифрова історія як можливість і виклик для освіти та дослідження.
- **Методологічні виклики:** проблема браку джерел та їх зберігання; табуованість та політична чутливість; локальні досвіди Голокосту та національні гранд-наративи (наприклад, Голокост у Північній Буковині чи Трансїстрії з погляду національного наративу Румунії та України або Голокост у Галичині з погляду національного наративу Польщі та України); міждисциплінарність студій Голокосту.

Заявка має містити:

- Опис теми доповіді (до 500 слів)
- CV

Просимо надсилати заявки **одним PDF-файлом** на адресу conferences@lvivcenter.org з темою листа "Простори Голокосту" **до 15 вересня 2026 року**. Повідомлення про участь у конференції будуть надіслані до 1 жовтня 2026 року. Ми очікуємо отримати від учасників й учасниць чернетку доповіді або нотатки доповіді **до 25 листопада 2026 року**.

Мова конференції — українська з включенням панелей англійською, для яких буде забезпечено синхронний переклад.

Організатори покривають витрати на проїзд та проживання для всіх учасників, які не фінансуються їхніми інституціями.

Організаційний комітет:

- Софія Дяк, Центр міської історії
- Уляна Кирчів, Центр сучасної історії Миколи Гаєвого УКУ
- Ірина Клименко, Дослідницький Центр Україна Фонду Макса Вебера
- Мар'яна Мазурак, Центр міської історії
- Владислава Москалець, Центр міської історії
- Артем Харченко, Центр дослідження міжетнічних відносин Східної Європи
- Павло Худіш, Ужгородський національний університет

Співорганізатори:

- Центр міської історії (Львів)
- Центр дослідження міжетнічних відносин Східної Європи (Харків)
- Ужгородський національний університет (Ужгород)
- Дослідницький Центр Україна Фонду Макса Вебера (Львів)

Конференція проводиться за підтримки EHRI-ERIC і є частиною творення мережі EHRI-UA.